

TRO FRIHET OCH FÖR- ÄNDRING

SÅ KAN RELIGIONSFRIHET INTEGRERAS I
SVENSK UTRIKESPOLITIK

Uppdaterad version 2010

» Var och en har rätt till tankefrihet, samvetsfrihet och religionsfrihet. Denna rätt innefattar frihet att byta religion och trosuppfattning och att, ensam eller i gemenskap med andra, offentligen eller enskilt, utöva sin religion eller trosuppfattning genom undervisning, andaktsutövning, gudstjänst och religiösa sedvänjor.«

FNs allmänna förklaring om de mänskliga rättigheterna, artikel 18

RELIGIONSFRIHET är en av rättigheterna i FNs förklaring om de mänskliga rättigheterna. Ändå har religionsfriheten kommit i skymundan, inte minst i Sveriges internationella agerande.

Svenska missionsrådet är en sammanslutning av 36 kyrkor och kristna bistånds- och missionsorganisationer. Våra medlemsorganisationer och deras samarbetsorganisationer har erfarenhet av olika former av inskränkningar i religionsfriheten och ser hur detta underblåser konflikter och förstärker fattigdomen.

Därför är det av största vikt att värna religionsfriheten, oberoende vilken religion eller tro en människa bekänner sig till. Det är hög tid att religionsfrihet kommer upp på den politiska dagordningen och behandlas med samma kunskap och intensitet som andra rättigheter.

Syftet med denna rapport är att:

- lyfta fram religionsfrihetens betydelse för att uppnå resultat i fråga om Sveriges utrikespolitiska prioriteringar: mänskliga rättigheter, fred och säkerhet, demokratisering och fattigdomsbekämpning;
- visa hur religionsfriheten behöver prioriteras högre i svensk utrikespolitik och svenskt utvecklingssamarbete;
- uppmana regeringen att ge utrikesdepartementet och Sida i uppdrag att aktivt integrera arbete för religionsfrihet i utrikespolitiken och ge konkreta rekommendationer för hur detta kan ske.

I allas intresse

Religionsfrihet är en grundläggande frihet som gäller alla. I likhet med de andra grundläggande friheterna är religionsfrihet något som alla tjänar på eftersom det skapar förutsättningar för fred, demokratisering, utveckling och de andra mänskliga rättigheterna. Över 70 procent av

världens befolkning lever i länder där staten eller andra grupper i samhället kraftigt begränsar eller förbjuder medborgarnas frihet att tro, lära sig om tro och utöva tro. Alla trosuppfattningar och övertygelser (inklusive ateism, agnosticism och pacifism) påverkas negativt av att religionsfriheten begränsas.

En mänsklig rättighet

Religionsfrihet är en viktig mänsklig rättighet i sig – rätten till en identitet, att bilda sig en egen trosuppfattning och att själv eller tillsammans med andra utöva sin tro. Men det är också ett bra exempel på de mänskliga rättigheternas odelbarhet. Bristande religionsfrihet hotar människors rätt till liv och privatliv, associationsfrihet och yttrandefrihet, och till sociala och ekonomiska rättigheter (såsom rätten till utbildning, vård och arbete) och till kulturella rättigheter. Diskriminering på grund av religion eller tro är mycket vanligt förekommande och får långtgående konsekvenser för miljontals människor.

Bidrar till fred och säkerhet

Det finns ett starkt och statistiskt säkerställt samband mellan begränsad religionsfrihet och antalet väpnade konflikter. Bristande religionsfrihet ökar polariseringen mellan religiösa grupper. Statlig diskriminering på grund av religion och tro ger kraft till extrema röster samtidigt som utrymmet minskas för moderata religiösa krafter i det offentliga samtalet. Dessutom legitimerar statlig diskriminering våld utövat av andra grupper inom samhället. När stater däremot tar sitt ansvar och arbetar aktivt för religionsfrihet minskas risken för konflikt i samhället.

Bidrar till demokratisering och fattigdomsbekämpning

Bristande religionsfrihet skapar socioekonomisk

» I många länder utnyttjas religion för politiska ändamål. [...] diskriminering på grund av religion eller tro utgår ofta från avsiktlig statlig policy att utesluta vissa religiösa eller trosgrupper och för att inskränka eller förhindra deras tillgång till exempelvis hälsovård, statlig utbildning eller statliga tjänster.»

Asma Jahangir, FNs före detta specialrapportör för religions- och trosfrihet

diskriminering och hämmar människors möjligheter att träffas och bli förändringsaktörer.

Mötesplatser för religionsutövare är kanske den vanligaste formen av samlingsplats i världen. Trosbaserade rörelser och organisationer gör det möjligt för människor på gräsrotsnivå att organisera sig såväl i storstäder som i isolerade byar, och de är viktiga aktörer som bidrar till både demokratisering och fattigdomsbekämpning.

Auktoritära stater förstår detta väl och använder ofta religionsförtryck som ett sätt att kuva det civila samhället. Att främja religionsfrihet är ett sätt att bidra till att släppa fram religionens positiva krafter för både demokratisering och fattigdomsbekämpning.

Varför ska Sverige prioritera religionsfrihet och varför just nu?

Religion och religionsfrihet får allt större betydelse på den internationella politiska arenan men frågorna har länge varit bortglömda och bortprioriterade i svensk utrikespolitik. Både den svenska regeringen och EU (i form av en ny handlingsplan) har nu lyft fram religionsfrihetsfrågor. Samtidigt vidareutvecklar Sidas systemen för arbetet för de mänskliga rättigheterna och regeringen ser över utrikesförvaltningens kompetens och struktur. Förutsättningarna för att kunna integrera religionsfrihetsfrågor i utrikespolitiken har aldrig varit större.

Sverige bör prioritera religionsfrihet för att det är viktigt i sig men också för att det är en av förutsättningarna för att nå resultat i Sveriges övriga utrikespolitiska prioriteringar. Jämfört med andra länder eller biståndsgivare har Sverige dessutom ett antal komparativa fördelar som öppnar för att Sverige ska kunna driva en politisk dialog kring religionsfrihet och integrera religionsfrihetsfrågor i utvecklingssamarbetet. Sverige har till exempel erfarenhet av att

integrera andra ickediskriminerings frågor i utrikespolitiken. Här finns därtill breda ekumeniska organisationer och gott om erfarenhet av interreligiös dialog som kan ge konstruktiva bidrag. Sverige har goda förutsättningar att vara en föregångare.

Svensk utrikespolitik – från ord till handling

Regeringen uttrycker i olika skrivelser att Sverige ska verka aktivt för att främja religionsfriheten. När den första utgåvan av denna rapport publicerades 2009 kritiserade SMR regeringen för att den inte aktivt främjade religionsfrihet förutom på FN-nivå. Religionsfrihet hade inte integrerats i Sveriges utrikespolitik utan försvunnit i den.

Sedan dess har det tagits steg i rätt riktning på EU-nivå och i Sverige i form av planer och löften. EU har tagit fram en handlingsplan för hur EU ska främja religionsfrihet, med strategier för arbetet i multilaterala och bilaterala sammanhang, för EUs bistånd samt för utbildning av personal. EUs arbetsgrupp för de mänskliga rättigheterna (COHOM) har bildat en särskild arbetsgrupp för religionsfrihet och Sverige har valt att delta i den. Biståndsministern har lovat att integrera religionsfrihetsfrågor i utvecklingssamarbetet.

Men religionsfrihetsfrågor ingår fortfarande inte i verksamhetsplanerna för Sidas avdelning för demokrati, mänskliga rättigheter och jämställdhet och Sverige har fortfarande inte finansierat några av de projekt relaterade till religionsfrihet som Organisationen för säkerhet och samarbete i Europa, OSSE, har sökt stöd för.

Det som gäller nu är att genomföra EUs handlingsplan samt att förvandla biståndsministerns löfte till konkreta åtgärder. Att gå från ord till handling.

Svenska missionsrådet har därför följande rekommendationer till regeringen:

Ge tydliga instruktioner till utrikesdepartementet och Sida att skapa förutsättningar för, genomföra och rapportera resultaten av en aktiv integrering av religionsfrihetsfrågor i utrikespolitiken och utvecklingsarbetet.

I detta bör ingå att:

- Prioritera genomförandet, uppföljningen och utvärderingen av EUs handlingsplan för främjandet av religionsfrihet, inklusive att utveckla konkreta gemensamma verktyg för arbetet.
- Utifrån EUs utbildningsplan, ta fram och genomföra en svensk handlingsplan för att inhämta och fördjupa kompetensen om religionsfrihetens innebörd samt om religionens och religionsfrihetens roll i demokratisering och utveckling. Fortbildning inom UD, Sida och Sidas samarbetsorganisationer bör prioriteras eftersom man både i Sverige och på EU-nivå har insett att kompetensen behöver höjas.
- Lägga särskild fokus på att integrera religions- och religionsfrihetsfrågor inom Sidas arbete för demokrati och de mänskliga rättigheterna.
- I utformningen och genomförandet av strategier och handlingsplaner bör UD och Sida ta vara på det civila samhället, och i synnerhet trosbaserade rörelser, som informationskälla och kanal för stöd till religions- och övertygelsefrihet och främjandet av interreligiös dialog i samarbetsländer. Regelbunden dialog bör hållas med trosbaserade rörelser.

SMR har dessutom specifika rekommendationer för olika utrikespolitiska områden, till exempel:

På EU-nivå bör Sverige

- Bidra aktivt till COHOMs task force genom

att försäkra att arbetet inriktas på religionsfrihet för alla och fokuserar på utvecklingen av gemensamma, konkreta verktyg, indikatorer och uppföljningsmekanismer för genomförandet av EUs handlingsplan, och på fortbildning om religionsfrihet inom EEAS.

I bilaterala relationer bör UD och svenska ambassader

- Noga följa och bidra till implementeringen av EUs handlingsplan på landsnivå: utbilda personal, bedöma situationen för religionsfrihet i landet, löpande diskutera religionsfrihetsfrågor med regeringar och försvara religionsfriheten i offentlig diplomati.

Inom utvecklingsarbetet bör Sida:

- Lägga särskild fokus på att integrera religions- och religionsfrihetsfrågor inom Sidas arbete för demokrati och mänskliga rättigheter samt stödja det civila samhällets organisering kring frågorna.

Inom OSSE bör Sverige:

- Utöka stödet till OSSEs byrå för demokratiska institutioner och mänskliga rättigheter (ODIHR) och dess avdelningar som arbetar med frågor om intolerans och ickediskriminering samt mänskliga rättigheter.

På FN-nivå bör Sverige:

- Fortsätta att aktivt motverka försök att relativisera mänskliga rättigheter och bygga allianser för att stoppa ansatserna att inkorporera smädelse av religion i systemet med mänskliga rättigheter.

Regeringen vill aktivt verka för att främja religions- och övertygelsefriheten. Att den integreras i utrikespolitik och utvecklingsarbete är den naturliga följden av detta.

Det här är en sammanfattning av rapporten »Tro, frihet och förändring«. Hela rapporten finns att ladda ned på www.missioncouncil.se/religionsfrihetsrapport. Den går också att beställa från Svenska missionsrådet, info@missioncouncil.se.

Denna rapport är producerad med ekonomiskt stöd från Sida. Sida ansvarar inte för dess innehåll eller form.